№ 10 ‏١٠ دیکابر ١٩٠٧ سنه دوشنبه ١٨ ذو القعده ١٣٢٥ سنه

الاصلاح

سنه ٤ تأسیس ٧ ١٣٢٥

اخطار:
یباراسگان یازولرنی اوزگارتوگه هیئت تحریریه اختیارلیدر. باصلمغان مقاله‌لر کیرو یبارلماس. امضاسز مکتوبلر باصلماس.

غزیته‌نڭ بهاسی
سنه‌لك ٣ صوم آلتی آیلق ١ صوم ٥٠ تین ٣ آیلق ١ صوم شاکردلر ایچون ٣ آیغه ٧٥ تین قزان شاکردلرینه آیلاب ٢٥ تین.

آدرس:
Казань, Номера „БОЛГАРЪ"
Редакція газ. „ЭЛЬИСЛАХЪ"
Телефонъ № 748

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА
„ЭЛЬ-ИСЛАХЪ"

قزانده نسخه‌سی ٧ تین — علمی ادبی هفته‌لك غزیته — چیت شهرلرده ٩ تین

ئسپه‌رانتوتلی. مدرسه ومکتبلر. آسیاده تاتار شاگردلری. بزنی نیك اورنسز یامانلیلر. کتابلر حقنده محاکمه. خاتون قز عالمی. مدرسه خبرلری.

قزان ١٠ دیکابر

اوتکان آطنه‌ده قزان واطرافینده‌غی ملالر جییلب قاضیلقغه عرض ایته‌چك کشینی صایلادیلر.

فی نفس ذاته بو صایلاو، فقط عرض ایته‌ر ایچون گنه بولغانلقدن بزنڭ معیشتمزده بر نرسه‌ده آرتلر ماسه‌ده، کمنڭ صایلانوچیلغی، عموم ملالرمزنڭ حیات حاضره، اصلاح حیات روحانیه واصلاح مدارس مسئله‌سینه بولغان نسبتلرینی کورسه‌ته‌چك بولغانلغندن بیك مهم نرسه ایدی.

مونده، بز، روحانیلرمزدن ترقی طرفدارلری ومتعصب ایسکیچیلرنڭ عدد وقوّتلری مناسبتلرینی کوره‌چك وموندی صایلاولردن معیشتمز فائده ایته‌چکمی، یوقمی شونی بله‌چك ایدك.

بز، قزان علمالرینڭ مترقیلری طرفندن قویلغان کاندیداتنڭ صایلانووینه اوشانا آلمیدر ایدك، بزنڭچه ایسکیلك طرفدارلری مترقیلرگه قاراغانده کوبره‌ك وقوّتلیره‌ك ایدی (الاصلاح نومر ٧) لکن بو صایلاو بزگه، آندی قارانغی اویلارمزنڭ خطا ایکانینی کورسه‌تدی؛ وبزده، خلاف عادت اولاراق، ظنمزنڭ خطا چغوینه ممنون اولدق: صایلاوده ایڭ کوب طاوش آلغان کشی مترقیلر کاندیداتی — عبدالله حضرت آپانایف بولدی (٢٧ طاوش). ایسکیلك طرفدارلرینڭ کاندیداتلرندن ایڭ قوّتلیسی واوزیده صایلانرغه بتون کوچی بله‌ن طرشقانی، صادق ملا، فقط ١٠ طاوش آلوب قالدی ایکنچی سوز بله‌ن ایتکانده تاتار ملتنی اوزینه فائده‌لی بولاچاق کشیلرنی یاخشی طانی

باشلاغان اوزینڭ ادارهٔ روحانیه‌سی اعضالرینی ومفتینی صایلاب قویاردرجه‌ده اوسکان ایکان.

ئسپه‌رانتو تلی.
(Zingvo Etperanto)

بو تل، بین‌الملل (تورلی ملته منسوب خلقلر) سویله‌شر ایچون ۋارشاۋا دوکتری ل. زامه‌نهوف (Z.Lamentof) طرفندن ۱۸۸۷نچی یلده اختراع ایتلگان تلدر.

بو تلنڭ یاڭا چقغان وقتنده دشمانلری کوب بولسه‌ده، حاضر کوندن کون طرفدارلری آرتب، دنیانڭ هر طرفنده شول تلده سویله‌وچی، اوقوچی ویازوچی‌لر کوبه‌یب طورادر.

حاضرده یاوروپا وآسیا قطعه‌لرینده بوتلده چقا طورغان اوتوز قدر غزیته وژورناللر باردر.

بو تل صنعی بولغانلقیندن، طبیعی تللرده بولا طورغان آورلقلرنڭ ویڭشمه‌گانلکلرنڭ همه‌سیندن پاکه‌نب، اوسره‌نر ایچون بیك آصات بولرلق هیئتده ترتیب ایتلگان وشونلقدن بیك آز بر زمان ایچنده جایلب، حاضرده میلیونلر بله‌ن شول تلده سویله‌وچیلر وجودکه کیلگانلر.

ئسپه‌رانتونڭ یڭلگی ۱) صرف ونحوینڭ فقط اون آلتی قاعده‌دن عبارت بولب، بر کون اشتغال ایتو بله‌ن تمام بلنرلك بولووی. ۲) اصل سوزلرنڭ آز بولوب، باشقه سوزلرنی تورلی قاعده‌لر واسطه‌سی بله‌ن شولاردن اخراج ایته‌رگه ممکن بولاب، تلنی بلر ایچون آز لغت بیکله‌ونکه‌ده کافی بولووی. ۳) شوشی قدر آساتلغی بله‌ن‌ده‌بای، هر مقصودنی ایفا ایته‌رلك، ایشتلویده گوزل وفنی اصطلاحلرده‌ده باشقه ایڭ کوب لغتلی تللر استعمال ایتلگان شکللوك مشقتسز استعمال ایتلرلك بولویدر. لیف طالستوی بو تل حقنده: «بو تل شولقدر یکل که، مین گراماتیکاسین ولغت کتابین آلب، ایکی ساعت اشتغال ایتکانم صوڭنده، یازارلق بولمه‌سه‌ده، شول تلده اوقرلق وآڭلارلق اقتدار حاصل ایتدم» دیب یازادر.

حاضر بتون مملکتلرده دیب ایترگه ممکن، ئسپه‌رانتو تلینی ترتیبلی اوقتلا طورغان کورسلر آچلغان شهرلر و ئسپه‌رانتو تلینڭ جمعیه‌لری، کروژوکلری مجلسلری باردر. بیك کوب بیرلرده ظور سودا فیرمالری اوزینڭ تورلی خلقلر بله‌ن معامله‌سینده وماللرین اعلان ایتکانده شوشی تلنی استعمال ایته باشلادیلر. حاضرده بو تل بله‌ن یازا طورغان محرر وحتی شاعرلر وجودکه کیلب ئسپه‌رانتو ادبیاتنی بایوترغه اجتهاد ایته‌که‌لردر. ئسپه‌رانتو تلینڭ محاوره ومکاتبه ایچون کاملا یاراقلی ایکانینه یقین حاصل ایتکاچ ئسپه‌رانتیستلر ۱۹۰۵ نچی یلده بین‌الملل تلنڭ اوّلگی کانگره‌سینی فرانسیه‌نڭ «بولونی» شهرینده یاصادیلر. بو جمعیه‌که یکرمی تورلی ملت کشیلری کیلب، شول تل بله‌ن محاوره ایتشکانلر وخطبه‌لر سویله‌گانلر وهمه‌سی بر ملة بالالری کبی بربرسینی آڭلاشقانلر.

ایکنچی جمعیتی ۱۹۰۶نچی یلنڭ آوغستنده جنوه (شوێتساریه) شهرنده یاصالب، بریلنڭ اچنده ئسپه‌رانتونڭ کوب طارالغان ایکانچیلگی معلوم بولغان.

بلکه‌ده بر وقت بولر اورته مکتبلرده اوقتلا طورغان، وشاگردلرنڭ ۴یلغه یقین وقتینی اشغال ایته طورغان؛ فرانسوز، نیمس، لاتین تللری اورنینه فقط شوشی تلنی اوقتو بله‌ن اکتفاء ایتله باشلانر.

رسیه‌ده مونڭ "Espero" (ئسپه‌رو) اسملی بر جمعیتی وشول جمعیة طرفندن نشر ایتله طورغان "Ruslanda Esperantisto" (روسلاندا ئسپه‌رانتیستو) اسملی ژورنالی باردر.

داملا.

مدرسه‌لر هم مکتب‌لر

بز بو نوبت تاتار مدرسه‌لری برله روس مکتب‌لری آراسنده کچکنه گنه بر نسبت قارامق بولامز :

بیلگولی پروغراما بوینچه بارا تورغان رسمی مکتب‌لرنڭ بولندقلری مکمل وآنلرده تعلیم اینگوچی معلم‌لرنڭ کیم ایدکلری تیکشورلمکسزین آنلرغه شاکرد جیولا چونکه بوندای مکتب‌لرگه کرگان کمسه‌لر مکتب‌نڭ عمومی نظامی وحکمی بوینچه اوقرب بارسه‌لر هیچ بر فاتحه‌غه قلانغه احتیاج کورمای مقصودقه یته‌لر. اما مدرسه‌لرده اشلر بولای توگل ؛ مدرسه‌لرنڭ قایده تورغانلقلری ومدرس-لرینڭ کیم‌لر ایدیکی اول مدرسه‌گه کیله‌چك شاکردنڭ اولیاسی طرفندن هم اوزی طرفندنده یخشی اعتبار ایتله :

مدرسه‌نڭ اورنی فلان شیخ وفلانچه حضرتنڭ کوملگان یری بولسه ومدرسی ده فلانچه‌لرنڭ بالاسی وفلان یرنڭ بولاگی بولسه اول مدرسه‌ده اوقولغان فن‌لر تیکشورلمای وشاکردلرنڭ هیچ بر تورلی حاللری کوزاتلمای اول مدرسه‌گه شاکرد یبارله!.

مثلا خصوصی قشقارلق ، تونتارلك، بیراکه‌لك اعتبارغه آلونه . حالبوکه اول یرلرگه بارولر واول یرلرده طورولر بعض وقت شاکردلرگه بیك اوگایسزکیله. مدنی خلق‌لرده مکتب‌لر ملت مالی قیلندغی حالده بزده نیگوزلر فلانلر حتی ئلله نرسه‌لرده بر شخص‌قه یاکه اشخاصقه بهانهٔ اشتهار طوتله. حاضرده هیچ حیا ایتمزدن هرقایو مدرسه‌لرگه مدرسهٔ فلانیه مدرسهٔ توگانیه‌لر قوشوب بتوردیلر! مدرسهٔ محمدیه بر آز یاراسونده ایندی اما مدرسهٔ قاسمیه مدرسهٔ مینوشیه کبی‌لر توبده تلگه‌ده کیلمی .

ممکن بولماس میکان ؟ مدرسه‌لرگه برار رتبه تعیین ایتمك . وهرقایوسنی اوزینه مناسب بولغان پروغراما بوینچه باردرمق ومدرسه‌لرنی ارواح واعزه نام‌لرینه اوگایسز یرلرگه صالمای حال حیات‌ده بولغان اوقوچیلرنڭ مصالحینی کوزده طوتمق.

عجبدرکه، بزنڭ مدرسه‌لرمز اوشبو عصرده مکمل آفتانوم حالنده بولنورلر. بر مدرس کوزگه کورنگان وخلق طرفندن صانالغان بر مقدار مکافاتنی آلماوینه مغرورا وممنونا نیچه یوز بالا وشاکردلرنی اوز کیفینه اسیر ایتار !

داملا ایشمحمد وداملا نور علی کبك‌لر کبری بتکان بولسه‌لر وآنلرنڭ امثالی خطابقه قابلیتسز وحشی ومتکبر بولسه‌لر لا اقل اوزلرین انسان صاناغان مدرس‌لر بوقاعده‌گه بویصونمق تیوش ایدی.

« چغتای »

اسیاده تاتار طلبه‌سی

بزنڭ روسیه مسلمانلرینڭ علوم ومعارفکه هوسلیلگی کوبدندن بیرلی کورلوب کیلگان بر نرسه‌در. آلارنڭ روسیه حکومتی‌نڭ تاتارلارغه ایڭ ناچار فکر برله قاراغان وقتنده وسفرنگده ایڭ مشقتلی بر زمانلرنده تحصیل علوم ایچون بخارا طرفلرینه کیدوب وآنده‌ده مڭ بلا وجفا ایله تحصیل ایتدکدن صڭره روسیه‌گه قایتوب قاچه امام ومدرس اوله‌رق بارلی بوقلی علملرینی اهالی ، طوغروسی اوزملتی آراسینه، کیره‌ك نیندای فکر برلنگنه اولسون، نشر ایتارگه طرشولاری موگا بیك آچق دلیل اوله بیلور. فقط شول قدرلیسی بارکه بولارنڭ بوهوسلری علوم دینیه‌گه‌گنه منحصر قالوب، گویاکه تاتار عالمی آخرت عالمی، دیگان کبی علوم دنیاویه‌گه هیچ بر التفات ایتمگانلر. خیر آلار بخاراغه باروب اوقوب قایتقاچ موندا‌غی ـایلارنڭ یورط بیر، مدرسه صالوب بیرگانلرینی وآنڭ اوستینه آلمه کبك قزلرینیده ئاله نیچه‌شه‌رمڭ صوم ایله‌شول بخارادن قایتقان ٤٠-٥٠ یاشارلك شاکردلرگه، اوزلری ایتوب طابشرغ'نلرینی کورگاچ دنیاعلمندن

باشقه ده کون ایتومه‌کن ایدیکینی کوب تجربه‌لر برلن بلگانلر در شول، لکن شول بخارادان قایتقان طلبه‌لرگه یورط بیر ومدرسه صالوب بیرگان وآنڭ اوستینه آلمه کبك قزلرنیده ئلله نیچه شه‌ر ملڭ صوم پریدان برله‌ن طابشرغان بایلارنڭ مالالاری علوم دینیه واسطه‌سیله کیلمگانی واول بایلار اولمازسه منطق قاعده‌لری برلنگنه مال طابه آلماینچه قچقره قچقره آچقه اوله‌چکلری، برده عقللرینه کیله‌گان. بزنڭ علمگه هوسی اولغانلرمزنڭ ایڭ یاڭلشقان نقطه‌لربده مینمچه شول نقطه‌در. آلار علمگه هوسلیالکاری جهتندن شایان تحسین ایسه‌لرده ۲۰ – ۲۵ میلیونلق تاتار ملتنی شوشی کونگه قدر تری کیلشکه آخرت عالمنه قالدروغه سبب اولدقلرندن شایان لعنتدرلر.

شول بخارادن قایتقان مدرسلرنڭ بلاسی اوله‌رق بوکونده بزنڭ تاتارلار آراسنده آسیاگه اعتبار دوام ایتمکده‌در. (۱)

جزا شول سببه بناءً هرسنه روسیه‌دن گروه گروه طلبه‌لر آسیاغه (مکه، مدینه، استانبول) یوللانمقده‌درلر حاضرده آسیاده ۱۰۰-۱۵۰ لب تاتار طلبه‌لری تحصیلده بولنیورلار. بونلرنڭ آراسنده نظامی مکتبلره داخل اولانلری یوزگه ۵٪ پراتسینت دیساك خطا اولماس. قالغانلری کنوچیسز صارق کبی مکه، مدینه‌ده برر سنه شامده ۲-۳ آی، مصرده بر ایکی سنه اوطرالارده روسیه‌گه قایتوشلی استانبولده ۳-٤ هفته قاله‌رق مونده قایتوب جهالتلرینی چالمه، جبه آستینه یاشروب ملتنی آلدارغه کرشه‌لر.

بوطلبه‌لرنڭ شغللنگان درسلری بزنڭ روسیه مدرسه‌لرنده ایسکی زمانلردن بیرلی اوقلوب کیله طورغان نحو، بدیع، بیان تفسیر، حدیث وقرآن، حفظ اولوب بعضیلرینڭ (خصوصا مکه، مدینه طلبه‌لری) بولار برله شغللنرگه ده وقتلری یوقدر. چونکه طبیعتنڭ حکمی بوینچه هربر جانلی حیوان جاننی صاقلارغه مجبور اولدقندن کندی معیشتلرینی تأمین ایچون بدل وعمره حج طوپلارغه کروب وقتلرینی صرف ایتمکده‌لردر. آلای ایته‌اینچه‌ده ممکن توگل شول، چونکه بوطلبه‌لرنی ملت قاشنده شهرت قازانه‌سی کیلگان بایلار، یابسه بالالارینڭ مدرس اولوینی تله‌گان حضرتلر، قابلیتلارینی وآسیاده اولان علوملره هوسلرینی تیکشرماسدن کور-کورینه طوتالرده یباره‌لر. صوڭره کیفلرینه کیلگانده مصارفنی کونده‌ره‌لر. بعضیلرینی بتونلای اوز تقدیرلرینه براقه‌لر. بولار تاتار ملتینڭ اوگی باللاری کبك بو کونگه قدر هیچ کمنڭ التفاتینه مظهر بولا آلغانلاری یوقدر.

یوقاریده ایتلگانچه بدل عمره طوپلاب کون کیچروب روسیه‌گه قایتالارده هیچ بر اشکه یارامایچه ارم بولوب بته‌لر. بزنڭ تاتارلارنڭ بعضیسی بوطلبه‌لرنڭ روسیه‌غه قایتقاچ کورساتدیکی خدمتلارینی گنه نظرغه آلالارده آسیادن قایتقان طلبه‌لرنی تنقید ومحاکمه‌گه کرشه‌لر. اما آلارنی آسیاگه کم کوندرگان وآنده نی طریقه کون کیچرگانلر. آندن هیچ خبرلری یوق.

بزنڭ ملت ایڭ اهمیتلی اولان شوشی نقطه‌ده مساهله قیله‌در، برطرفدن بتون ملتنڭ استقبالنی چبچی برنرسه‌دنده خبرلری اولمغان برنیچه بایلارغه ومولالارغه طابشرادر وشوندن ناشی ایکنچی طرفدن یوزلب ملت بالالارینی عربستان طاشلقلری آراسنده چرته‌در.

هربر ملتنڭ حیات روحانیه‌سی وشونڭ ایله برابر حیات جسمانیه‌سیده تعلیم وتربیه‌گه مبنیدر. شول حقیقتنی آڭلاغان ملتلر اولادلارینی تعلیم وتربیه ایچون تجربه‌لی عالم ومربیلردن مرکب جمعیتلر تأسیس ایدوب شول جمعیتلر واسطه‌سی ایله قابلیتلی طلبه‌لرنی تحصیل ایچون، مترقی مملکتلرگه کرنده‌ره‌شلر. شول روشچه اول طلبه‌لرنڭ کونده‌ره‌ش جمعیتلری طرفندن معیشتلری تأمین ایدلمش واوزلرینڭ قابلیتلرینه موافق فنلری اوقمشلرده بالآخره ملت خادملری اولوب چقمشلر.

---

(۱) بومذکور آسیاغه اعتبارنڭ بعض برسببی. باشقه‌سی هر کمگه معلوم بولسه کیره‌ك.

بزنك تاتار طلبه‌لری. کوکللری توشکان‌علومی روسیه‌ده اوقماغه آتالاری‌یایسه مربیلری‌طرفندن رخصت اولمادقندن، هیچ برنرسه اوی‌لاماسدن آسیاغه کینوب آداشوب قاله‌قده‌لردر.

ملت بوحاللرگه عبرت کوزی برله باقمالی !

بزبو طریقه کیله‌چکده ملت خادملری اوله‌چق کنجلرمزنی تعلیم‌وتربیه اشنی برنرسه دنك‌خبرلری اوله‌غان اوطون‌کبی بایلارغه وظورقورصاقلارغه‌گنه طابشرساق تاتار ملتینك استقبالی نه اوله‌چق ؟!

بوکیدش برله بارسه بزنك ملت الی یوم القیامه آلغه کیتمیه‌چك . بوبلادن قوطله‌رق ملتنك استقبالنی تأمین ایچون مینم‌بلومچه برگنه‌یول‌بار.

طلبه‌لرنی چیث مملکتلرگه جیباروب اوقتونی چاستنی لیئسه‌لر قولندن آلوب بتون تاتارلاردن لیاقتلرینه قاراب صایلانلغان وکیللردن مرکب «تعلیم وتربیه جمعیتینه» طابشرودر.

شول جمعیت تعلیم وتربیه یولینه ویرالگان اعانه‌لرنی طوپلاب شول پاره‌لر ایله صلاحیتلی وقابلیتلی طلبه‌لرنی چیت‌مملکتلرده‌اولان ترتیبلی ونظاملی مکتبلره یباروب اوقتسه، قاینقان‌طلبه‌لر، تحصیل اورنلری ترتیبلی اولدقندن وتحصیل وقتلرنده معیشتلری تأمین ایدلدکندن، بلکه‌بره‌ر اشکه یارار ایدیلر، لکن بووقتده‌ده اشنك آلغه کیتماوی بیك یقین ، چونکه بو صوك سنه‌لرده بزنك یاشلره‌زنك روحی بتونلای باشقاردی .

بوروح نه‌آسیانقینه‌ونه‌ده آوروپانقینه مشابه دگل بلکه روسیه تاتارلارینك کندیلرینه مخصوص بر روح دیساکده خطا بولماس. شونك ایچون‌بزنك تاتار ملتینه ترکیه مکتبلریده، فرانسیه وگیرمانیه مکتبلریده یاراماس، ایك موافقی‌روسیه حکومتینك مکتبلریدر : بردن طلبه‌لر، تحت اداره‌سنده بولندیغمز مملکتنك لسانتی روسچه‌نی ، مکمل بلوب چغه‌لر وفنلردنده، باشقه‌لارنقدن کیم دگل خبردار اولالر ، ایکنچیدن‌ملته‌زگه تورمش‌کورسنکان یولده‌انده بر آدوم‌ده‌قالمیلار.

باری امینف .

م. هادی شیروانی آرطندن:

بزنی اورنسز یامانلیلر.

صداقت بزده یوقه‌ش، بولماسه، یالغانمز باردر
نفاق وبستافکه سنده‌کوب میدال آلغانمز باردر
نظافتکه رعایت یوق‌ایه‌ش‌بزده، نه بهتاندر!
آنك‌چون‌یورط صاین بزنك بره‌ر قومغانمز باردر
طاغن بزده علم اهلی ، ضیالیلرده یوق دیلر
اوتز یللاب بخار، قارغالیده تورغانمز باردر
تاتارده‌آقچه‌یوق،‌بایلقده‌یوق‌دیب‌یوقنی‌سویلیلر
اورام‌طولی قولن جایوب بورچ‌صورغانمز باردر
صناعت‌یوق، هنر‌یوق‌دیب یامانلیلر‌اورنسزغه
یهودیدن ، جیگل مال طابقوچی ایشانه‌مز باردر
زاکون‌بلگان‌کشی‌یوق‌بزده‌دیب‌اویلاوخطاایندی
پچه‌ن، شالقان بازارنده زاکون صاتقانمز باردر
طبیباق فنی یوق دیبده یامانلی‌بزنی دشمانلر
مریضلرتی یاسین برلن صوغب یقغانمز باردر
مهندس بارلغن منکر ، کفر پوچماغینه بارسون
کوررشونده بوین اینن بلوب قالغانمز باردر
آخری بولاچق شوره‌لی .

<u>یاکی کتابلر</u>

«<u>معلملره نمونه</u>»

معلملره نمونه نام رساله‌نی تنقید ایتمك، اوزلری قایسیه‌ده ترتیب ایتکانلرنك وظیفه‌سی اولمای، بلکه بی‌طرف اولانلرنك وظیفه‌سی اولسه‌ده بن وظیفه‌م خارجنده فقط تعلیم شرفنه بررسوز دییورگه مجبور اولامن. شاید افندیلر شخصیت فلان ظننه وارمازسز. معلوم یا، هر صنفقه تقدیم

ایدلگان بر نیچه کتابنڭ برنچیسی، قامیسیه
نظرنده اصول تعلیم جهتندن برنچی تابولغانیدر.
اوّلده‌گی نمونه‌ده اوچونچی صنفغه جغرافیا
کتابی برنچی اولارق فاتح افندی اثری اولان
مختصر جغرافیا تقدیم ایدلمشیدی. بو سنه‌ده‌گی
قامیسیه‌ده، اکثریت ایله لسان جهتی اوچنچی
صنفلر ایچون آغرراق تابولدیغندن، همده معا
رف کتبخانه‌سی طرفندن حارث افندی‌نڭ مدخل
جغرافیاسی قامیسیه‌نڭ نظر ومحاکمه‌سنه تقدیم
ایدیلوب، رسملی اولاراق، قامیسیه‌نڭ بیوردیغی
کیفیتده طبع ایتدریله‌چگینی ناشرلری طرفندن
عهد وبرلدیکندن مع التأسف اوّلگی برنچی لیکنی
مدخل جغرافیاگه ویرلدی. واقعا رسملی‌ده اولغاچ
تیلی‌ده ساده‌رك کورنگاچ، قامیسیه دقت ایله‌قاراب
ویرلمه‌سی لازم اولان معلومات بیك سطحی حتی‌که
یوق دیدرترلك درجه‌ده آز تابولغاچ بعض
مهم معلوماتنی علاوه ایدوب، مونه شونلرنی هم
طبع ایتدررسز، قامیسیه شول شرط ایله قبول
ایتدی دیوب معارف کتبخانه‌سی اعضاسندن کریم
حنفی افندیه آچیق ایتدرب ایتولمش ایدی.
کریم حنفی افندی‌ده هیچ ترددسز، البته قا
میسیه قوشقانچه طبع ایتدررمز دیوب سوز بیرگان
ایدی. نه سببه مبنیدر بو جغرافیا کتابی، شول
قصورلی حالنده، هیچ نی آرتدرلمی وتوزه‌تولمی
نشر ایدلگان، حالبوکه بو کتابنده توزه‌ترگه
احتیاجنی ومهم معلومات آرتدررغه تیوش ایدیکنی
قولینه آلوب بر کره نظرندن کچرگان هر کم
بیلور. ایڭ کیراکلیسی اولان، مملکتلرنڭ
مقدار نفوسی، رسمی دینی ولسان رسمیسی البته
طبع ایتدریلورگه تیوش ایدی. قامیسیه‌ده بونلرنی
سویله‌مش حتی‌که پای تختلر ایله طولمش وارم
کینمش صحیفه‌ده‌گی جدولگه‌یازوبده ویرمشلر ایدی
بو حالیله گنه مختصر جغرافیاگه ترجیح قیلنور.

غه هیچ استحقاقی یوق. قامیسیه اوزنچه جدی
حرکت ایله، جدیتلکنی هیچ نیندی خاطرگه‌ده
آلماشدرماو یولنده دوام ایتکان ایدی.

محترم افندیلرم. بن بو ابتدائی قامیسیه‌سنده
بولماسام، همده شاگردلرم رسملرینه قزوغوبقنه
مدخل جغرافیانی آلوبده، صوکره بزگه مختصر جغرافیه
بیرگز، بز آنی اوقیه‌مزدیوب استقلاللمنی بترمسه‌لر
بلکه یازماغانده بولور ایدم. بن شاگردلرگه‌هر
فندن بر نیچه کتاب کورسه‌ته‌من هم اوزلرینه
بیروب اوقوب قارارغه وقیاسی اوقور ایچون
مصلحت بولور شول کتابنی بکا سویلرگه، نی‌ایچون
بوسی یخشی! نی ایچون تگیسینی اوقومیسز دیوب
صوراب واوزلرندن محاکمه وموازنه‌لرینی کمال
حرلکده بیان ایدرگه مساعده ایده‌من. بنم اصو
لمنی مرحوم محمود افندی آلمایف بیك یاراتقان
ایدی.

نیچه یللر تجربه‌م برلن، یاش بولسالرده شا
گردلرگه حرلك بیروب واوزلرینڭ مصلحت
ومحاکمه‌سنه صالوب اوقوتوده کوب فائده‌لر تابدم
یاننده‌نوك محاکمه قیلورغه واشنی آڭلارغه اقتدار
کسب ایده‌لر، هم اوقورغه دردلنه‌لر.

معلم شهید عونی.

یاڭی اصول مکتبلریمز بر درجه‌گه قدر
انتظام وترتیبکه صالنغاندن صوڭ رشدیه‌لرمزده
آز آز ترتیب یولینه کره‌لر. ابتدائیلرمزنی تر
تیبکه صالمق ایچون اصول تعلیمگه موافق یاڭی
کتابلرغه نیقدر احتیاج کورلگان بولسه رشدیه‌لرمز
ایچون یاڭی کتابلرغه احتیاج ایکی ئلوش‌در.
چونکه ابتدائیده یاڭی شی فنون بولماینچه فقط
اصول تعلیمگنه‌در. اما رشدیه‌ده ایسکیدن اوقولغان
فنلرنڭ‌ده اصول تعلیمگه موافق ترتیب ایدلوی
هم یاڭی فنلرده ایلڭ صوڭغی مکمل اصول ایله

کتابلر تألیف یاترجمه ایدولازمدر. اون سنه‌دن بیرلی بر نیچه برده یالطراب کورنگان رشدیه‌لرمزده یاگی فنلرده کتابسزلق ترقیگه بیك کوب مشکلات بیره ایدی: کوب رشدیه‌لرمز عثمانلیچه کتابلر استعمال ایتسه‌لرده، کتاب یتشمدرو، تل‌لری واصطلاحلری باشقه‌چه اولو (خصوصا ریاضیات‌ده) کوب اوڭایسزلق ایته ایدی. عثمانلی کتابلرینڭ اصول تعلیم‌نڭ صوڭ قاعده‌لرینه موافقتی‌ده محل نظردر. لکن خلقنڭ ترقیگه حرکت باشلاوی‌ایله یولده‌غی هر مشکلات آقرن آقرن حل قیلونه بارا.

مونه بو صوڭغی سنه‌مز مکتب ورشدیه‌لرمزده‌گی کتابسزلق جفاسینی برگه بر کیمتدی دیارلك‌در.

بو اوقو یلی ایچون ابتدائی ورشدیه‌لرمزگه بیك کوب فنی کتابلر حاضرلندی. حاضر منم آلدمده ایکی یاڭی کتاب تورالار. هر ایکیسی روسیه شهر مکتبلرنده اوقولا تورغان اوچیبنیك-لرینڭ ترجمه سیدر.

برسی «مختصر هندسه» عبدالرحمن افندی مصطفی قلمیله داویدی‌دن ترجمه ایدلمش. ترجمه‌سنده لسان‌نی ساده‌لشدررگه کوب اجتهاد ایدلمش وکیلاچکده هندسه مترجملرینه کوب‌خدمت‌نی یکللایتمشدر.

مختصر هندسه‌ده طبع جهتی‌نڭ‌ده مکملیتنه دقت ایدیلوب لازم اورنلرده ١٤٦ عدد شکل ورسملر درج ایدلمشدر. کتاب ٨٤ صحیفه‌دن معارف کتبخانه‌سی طرفندن یرمالایف مطبعه‌سنده باصلوب بهاسی ٢٥ تین‌در.

ایکنچی‌سی علم اشیا (برنچی جزء) حارث افندی فیضی قلمیله اوسکوف‌نڭ روسچه پریروؤدؤیدینیه کتابندن ترجمه ایدلمشدر. حارث افندی نڭ باشقه آثاری کبی بوکتابده آچق تل‌لی، گوزل عباره‌لی هر بر اوقوچی یکل آڭلارلق روشده یازلمشدر. هر مسئله‌ده لازمنچه مجموعی ٦٨ عدد رسم درج ایدیلوب گوزل صورتده طبع ایدلمشدر. علم اشیا ٦٩ صحیفه‌ده معارف کتبخانه‌سی طرفندن خاریتونف مطبعه‌سنده باصلوب بهاسی ٢٠ تین.

خاتون قز عالمی.

قزلر مکتبینڭ اداره‌سی کیملر قولنده بولورغه تیوشلی؟

غزیته‌لرده اوقوب وقولاغمز برله اشتوب کوب برده قزلرمکتبی بنا ایدلدیکی معلومز اولدیغندن قزلر مکتبینڭ اداره‌سی حقنده برقاچ سوزیازونی مناسب کوردم. یکرمنچی عصر مدنیتی‌نڭ بزم‌تاتار خلقینه‌ده بر آز تأثیری کورلدی:

مکتب — مدرسه‌لرگه برتین بیرمی تورغان متعصب بایلرمزده یوزلر وبکلرگه توشروب مکتبلر بنا قلدره باشلادیلر.

بزم شول یکرمنچی عصر مدنیتی تأثیریله بنا ایدلمش مکتبلرده‌ده باشقه عصرلرده‌گی کبی بز خانملرنڭ، دها توغریسی بتون ملت بالالرینڭ باشلوچه جهالتلرینه سبب بولغان حضرتلرمه‌دیرلك ایدرگه بوروتلر طغالر. بنم ایرلر مکتبنده ایشم یوق آنی معلملر قایغرتور. بنم یازووم خانملر مکتبی حقنده‌در. حضرتلر هیچ کیم طرفندن مدیر تعیین‌اولنمادقلری‌حالده داخلی خارجی‌اداره‌لرینه قاتناشالر حضرتلر! بو قدری ملتنی جهالتده قالدرووگزغه قناعت‌ایتمسزمی؟ «الفت» غزیته‌سی سزنی ملت حافظلری دیسه‌ده، بن سزنی ملت مقروبلری دییه‌چکم.

بز خانملرغه، خصوصا بز معلمه‌لرگه بونڭ چاره‌سنده بولنمق تیوشلیدر. بزم بو زمانده الـ قدرلی وقتمز؛ عددمز بیك آز! بزنی بر قریه وشهرگه چاقردقلرنده برنچی شرطمز وبرنچی سؤالمز

مکتبنڭ داخلی خارجی ادارەسی کیم قولندە سؤالی تقدیم ایدلسون اگر ملت مقروبلری حضرتلر قاتناشقان بولسه بارودن ابااید‌رگه کیرك .

بز شوندی فرصت وقدرلی وقتمزده خانملر مکتبندەده حضرتلرنی مدیر ایتوب قالدرساق ، صوکندن آلارنی چغارووی یڭل بولماس . قزلر مکتبنڭ خارجی ادارەسی اخلاقلی وتربیەلی عوام خانملری قولینده بولسه بولسون لکن حضرتلر ونادان آبصطایلر قاتناشماسون‌لر ، داخلی ادارەسی البته معلمەلر قولنده بولورغه تیوشلی در ، زیرا بو زمانده داخلی ادارەگه قاتناشورلق آچق فکرلی خانملر آز ئلی .

معلمه ماه سرور « پشلی »

مشهور خاتونلر .

رضا قاضی یازغان «مشهور خاتونلر» بار آنده غایت عالی ذات ، زور خاتونلر بار ادیبەلك ، طبیبەلك ، فیلسوف لك تدریس ، شعر برلن مشغول خاتونلر بار

اول زمانده نیگه آلای ایندی بولای
قیلدی ایکان؟ (سؤال کیله) بزنی خدای
خدای معیوب توگل مونده ایرکده اش
ایرك بولسه بزده بولور ایدك شولای

اول زمانده خاتون قزلر قصلماغان
هربر اشکه موللا کیلوب قصلماغان
«خاتونلرنڭ صاچی اوزون عقلی قسقه»
دیگان سوزلر آیت بولوب توتلماغان

وقت ایندی بزده طرریق ایرك آلیق
ایرکلەنور چاقلر جیندی ایرکلەنیك
نیگه توشسه توشسون قورقب یولدن قایتمیق
نی کیتسه ده کیتسون شونی بیرب آلیق

هرطوغریده کیم توگلبز ایرلردین بز
علم آلساق ایڭ عالملرینه تیڭ بز
بوملتنڭ تام یارطیسی بز بولغاچدین
قاراب قاریق ایرانلردین نیچك کیم بز:

ایرلر عالم بولسه ، بزده عالمه بار
ایرلر زاهد بولسه بزده زاهده بار
ایرلر شاعر بولسه بزده شاعره بار
مرشد بولسه ، مرشده بار ؛ کامله بار

آلار سمین بولسه بزده سمینه بار
آلار امین بولسه بزده امینه بار
مسلمانده بولماسەده بولماس اما
باشقەلرده «بوخ»غه قارشی Богиня بار

«الاجتهاد» مکتبی معلمەسی: ماهروی مظفریه

مدرسه خبرلری .

الوغ برای مدرسەلری :

برای قریەسی ملت اسلامیەنڭ برکچکنه جزئی اولدیقدن آنچه اهمیتلی اولماسەده برای اطراف ـ فنده دیدك بتون بری اویازنده افراط اهمیتلی در . چونکه برای قدر منتظم ، واهالیسی کوب ، عمو میتله بای وسوداگیر اولان چن تاتارلادن مرکب بری اویازده برقریه اولسون یوقدر ؛ بو قریەده آلتی مسجدکه ۲ شار ملا ومؤذن ویالغان صوفیلری ایله ۳۰ غه قریب علماء صنفی اولدیغی کبی ؛ ظور بازاری بولدقی جهتدن اطرافده اولان علماءنڭده مجمعی در . مونده اولان سوداگیرلرده شول قدر احسا ـ نلیلرکه اطرافده اولان ملالر هر قایوسی «آی شول برایغه ملا بولساك ایدی» دیه غبطه قیلما ـ قدەلار . چونکه برایدەغی علماء صنفی خدانڭ بیر ـ مش کونی اوچ ـ دورت اورنغه آشقه بارمای قالمایلر ؛ هراوده نچه صوملرغه توشکان آش وبلشلرنی یاشن صوقغاندای ایتدکلری کبی کیسەلرینه ۵۰ شار کاپك وبرەر روبله ئلا کتروبده چغالار . وبوندن باشقه رمضان شریفلرده چاپانلر طماق تونلار ایله تور ـ

لدکاری کبی چای، ماینی ده یلغه یتارلك آلوب قالالر. قربان عیدلارنك اوگز تیریلر ایلانگنه سودا قیلدقلری کبی عشر وقتلرنده ده اندرلارینك طولماغان یرلری طوله. هم سوروب چاچارگه خصوص یرلار بیردکلری کبی پچان ایچونك برنچی بلونلرنی کوز اولچاولری ایلاگنه بولوب بیره لر. وقتنده بای وبارلیسی جیولوب هر اشلرن مکمل صورتده اشلاب قوبه لار.

ایندی اویلارسز برای خلقی نك بوقدر احسانلرینه قارشو نیندای یخشی اشلار میدانغه کیتره لار ایکان دیب هم حقگزده وار؛ لکن تأسفکه احسان ایده نلره اجماخ بیلتی تاراتودن باشقه یخشیلقلری یوق. مجلسلرینی غیبت وبهتان ایله اوتکاردیکلری کبی، اهالیگه اوزلرینی؛ اجماخ فلاغینی حاضردن قوللرینه توتقان حقیقی انسان ایدوب کوستارودنك کیری تورمایلر. برای خلقی جدی وغیرتلی برخلف اولدیقلرندن؛ ملالردن مجلسلرده غیبت، تیری بحثندن باشقه مدرسه لر توغریسنده برسوز ایشتماسه لرده برایکی اوچ اورنغه ظور ظور مدرسه لار وجودکه کیترگانلر. همك برای اطرافنده اولان امامارنك اکثری برای ترخان امیرف شاکردلری اولدیقلرندن عزیز مخدوملرنی فاتحه لی اورن دیه برایغه طاشیماقدلار. شونگچون برای قریه سنك طلبه ده آز دگل. بوقدر طلبه نك تجمع نه اوحد حضرتنك «بره و مینم مدرسه منك کلینه اوناسه ده مقصودینه (ملا بولو) یتشمای قالمای» دیگان سوزی ده سبب اولماقده در. مدرسه لار ایسه شولقدر فنا تعریفنی قابل دگل. نظام یوق؛ ترتیب یوق چونکه ارقونك اوزی یوق شاکردلر احوال زماندن بی خبر اولوب آلتوندن قیمتلی وقتلرنی انواع سفیه لك ایله کچرمکده لار. حاضرگی زمانده بویله ایزلوب یاتقان مدرسه لرنی بعض اورنده مخدوم افندیلر واسطه سیله ده اصلاح اولنه باشلادیقلاری کورنه. اوحد حضرتنك آغاچدن یونوب یاصاغان کبی مخدوملریك یوق دگل. لکن تأسف مدرسه ده یخشی اوقته باشلاغان شاکردنی حسد ایدوب اتکایدن اوزماقچی بولاسك دیه حضرتکه ئلله نچه تورلی ئله کلاب بیچاره شاکردنك توقتالوینه یا بالکلیه مدرسه دن قولوینه سبب اولالار. اتکالرندن فاتحه آلوب بیرونی وعدك قیلوب (بلك) قریه سندن (آرش ه وی) طاشتوطلبه وعوام الناس ایله سوگوشو، طالاشودن با قه ده متلری کورنمای در.

برای قریه سنده اغنیاده حضرتلارنك حسن تدبیرلری وتأثیرلی وعظلری سایه سنده شولقدر تربیه لنمشلر: اگر قوللرنده پراؤا بولسه «اصول جدید» دیگان سوزنی ایتکان کشینی اولم جزاسینه حکم ایده رلار ایدی. لکن اول پراؤا بیرلماگان شولای اولسه ده جدیدچیلر کافرلار دیه هر مجلسده غیبت لرون صاتوب اوچلرن آلالر.

لکن حضرتلار برنچه قداق چای ایچون آلارنك یرلاغان یرلارون یرلابقنه، آلار اویناغان قورایغه بیوبکنه یورب فکر فاسدلارنده حددن آشغاچ بیچاره لار معذورلار دیمای نه دیه لم. (حق سوز آیتلسه برقبول ایدلمازسه برایدله) زماننك انقلاباتی بونلارنك زمره سینه هم تأثیرسز قالمادی. حضرتلار هر یرده کتبخانه لر آچلغان دیه ایشتکاچ اش یوقده اش اولسون دیب می هرنه ایسه برکتبخانه وجودکه کیترو فکرینه توشکانلر شول حینك شاقتایغنه پاره لار طوبلاندی. لکن کتبخانه لری یکرمی بش جلدلی بر تفسیر آلوب ژلصنی پراؤلینیه نك برکنیگه اشقافینه بیکلاب قویودن عبارت اولدی قالدی.

ایشنده بتون بری اویازینه رهبرلك دعوی قیلان برای قریه سینك احوالی بو؛ علم ومعرفتکه اجتهادی ده بو!

بری اویازنك یاش شاکردلار.

تله‌نچی تماق مدرسه‌سی.

اوشبو سنه اوکتابرده شاکردلر جییلدیلر طبیعی، شاکرد جییلغاچ مدرسه‌نگ اچکی نظامنده قارارغه توغری کیله، اول نظامنیده‌عادتده مدرسه‌ده زور کشیلر قاریلر. منه بزم مدرسه‌ده‌ده اشپیون ظریف برلن عصام وباشقه خلفه‌لر جمعیة یاصاب نظام توزدیلر، گرچه توزگان نظاملری کوب بولسه‌ده بیك آرتق کولکی بولغانلقدن نچارلرن قالدروب یخشیراقلرنغنه براوچ دورت‌ماده یازامز

۱) مدرسه‌ده بولغان جمیع شاکرد داملا کیلوب کرسه تورورغه.

۲) ممکن قدر خلقغه داملانی همده خلفینلرنی ماقتارغه.

۳) غزیته‌لرده بزم مدرسه حقنده یازلغان مقاله بولسه، بالغان‌یازوب بولسه‌ده رد قیلورغه.

٤) ظریف برلن عصام اشپیون طهارتکه چقسالر، کم توغری کیلسه شول قمغان توتوب تورورغه.

جهموت.

اداره‌دن: علمنگ برکنی تعظیم‌ومخلوقغه‌عبادت بله‌ن‌گنه، کورمیسزمی استاذگز، بخاراده‌غی تعظیمی بله‌ن نیندی درجه‌لرگه یتدی: خلفینلر کیه‌وی بولدی بیت!

داخلی خبرلر:

مسکۋاده شوشی کونلرده، پالیتخنیچسکی موزه یورطنده نارودنی اونیۋیرسیتیت جمعیتینگ اوبشی صوبرانیه‌سی بولمش. پاچوتنی رئیس ایندروب برنچی غ. دوماڭرئیسی بولغان مورومسفنی صایلامشلر جمعیتنگ سرکاتبی Б. И. Сырмяниковъ جمعیتنگ باشلانوۋی حقنده، آثار اوبشستۋالرنگ وآتدیلنی کشیلرنگ یاردملرین سویلاب، ۱۹۰۷ — ۱۹۰٦ بللرنگ آتچوتن اوقوب، اشنگ همان آلغه کیتکانن بلدرتکان. پرافیسور Шершиневичъ بوپل‌نارودنی اونیۋیرسیتیت‌لرنگ پروغرامه‌سی کیکایتلگانن سویله‌گان: سینترالنی آتدبللارده ایکیشه‌ر یللق کورصلر آچلغان، باشقه آتدیللارده اوپشی اوقو اورنینه پروغرامه (Систематическій) برله اوقو آرتدرلغان. В. Б. Струве عوام‌ایچون بولغان اورته مکتبلرنگ آشلکایلگی حقنده سویلاب، خلقلرنگ یاراتولرن بلدرگان. لکن اوقوچیلرنی کوب آلغان وقتده آقچه یتماون‌ده‌یتوب جمعیتدن اعانه صوراغان. جمعیتده ۳۰۰۰ صوم اعانه قیلورغه قرار بیرگان. موندان صوڭ، روسیه‌ده‌بولغان نارودنی اونیۋیرسیتیتلر جمعیتلرینگ پیتربورغده بولاچق اسیزدینه اون کشی صایلاب تمام اینکانلر.

کیيیف. استودینتلر اوزلرینگ چققان ایبداشلرینه یاردم ایچون برکامیسیه تشکیل ایتکانلر. بو کامیسیه‌گه تورلی شهرلرده‌گی اونیۋیرسیتیتلردن نیقدر وقایسی شعبه‌لرگه، چغارلغان استودینتلرنی قبول ایته آلاچاقلارن بیان ایدوب خبرلر کیلمکده‌در. ناچار خبر باری توم شهرنده‌گی دارالفنوندانگنه آلنغان.

کیيیف. کییفسکی اوچیبنی اوکروغ پاپوچیتلی‌نگ امری ایله، چاستنی ایرلر گیمنازیه‌سی یابلغان. چونکه موندان ایکی آی مقدم آنده رخصتسز جمعیت یاصامشلر ایکان.

قطای، چوگوچاکده‌گی مخبرمزدن:

شهرمز خالص برمسلمان شهری بولوب بایلرمزده شاقدیغنه بولسه‌ده هیچ براوقو، اوقتو اشلرینه التفات ایتکان کشی یوق. اوقو، اوقتو اشلری همان شول مبارك تقصیر حضرتلر قولندن اچقدروب بتکان یوق. چوگوچاکده‌بر مقداری روسیه تبعه‌سی موجودبولوب هرطرفدن کیلگان مسلمان سوداگرلردن مرکب بولسه‌ده همان ئلگی مبارکلرنگ بد

دعالرندن صاقلانوب بالالرن اوقوتمای نادان قالدروغه سبب بولالر.

بوندن بریل مقدم‌صارتلر، نوغای‌لر بر اتفاق بولوب مدرسه‌لر بنا ایتدرمك بولوب، چیتدن معلم‌لر آلدرمق بولوب ماقتانوشب لاف اوروب یورگان‌لر ایدی. اولك بای‌چایی یاننده‌ویله‌شکان بوش سوز بولوب چیقدی. خیر مسجد کورشیسنك برمدرسه‌مز بارده، حاضرگه اول مدرسه‌نك خارجی اداره‌سی برحاجی افندی قولنك بولوب، داخلی اداره‌سی قارت حضرتنك قولنك بولغان سببلی همان ترقیك باری برایکی ئرم طماقلر مدرسه‌نی Ночлежный домъ یاصاب یاتالر.

بوندن آلتی یل مقدم ترقیپرور روس‌لر آرقه‌سنك ئلله نیقدر قیمتکه توشروب اوبشیستوا آقچه‌سیله برنارودنی اشکولا صالدرلغان ایدی. مسلمان بالالری کوب اوقوغان تقدیرده بر دینی معلم قویورغه وعد ایتلگان‌ایدی حاضرده‌برحیلی مسلمان بالالر اوقومقده‌در. لکن شویله بولسه‌ده حاضرگه دینی معلم یوق ئلی.

قزان خبرلری:

عوام درسلری جمعیتی

بوجمعیتنك اشی گرچه ئه‌کرونله‌بکنه بولسه‌ده همیشه آلغه بارمقده‌در.

مذکور جمعیتنك بو کونلرده گنه بولغان بر مجلسنده اوشبو توباندگی نرسه‌لر ایضاح ایتلدر.

۱) Біологія (حیات هم آنك وجودی) قسمی اینده تشکیل ایتلدی. اماشکه غنوار اورطاسندن باشلیه‌چقلر. (Зоологія) یعنی علم حیوانات‌که تعلقلی مقدمه‌لر طوغریسنده ۱۴-۱۶ قدر درس اوقله‌چاقلر. اوقوچیلر میینسیر، دیرژاوین، ویلکن، ایپولیف اوله‌چقلر. واحتمالکه «قارتلفحفنك» پرافیسور غالاوینك درس اوقور. موزه قسمی آچوق لزومیده‌عموم طرفندن کیره‌کسنلگان. اوقو کیراك یاراقلرینه‌ده جمعیت طرفندن ۶۰ تنکه آسیگناوایت ایتلگان. ۲) گرافیچسکی هنرلر (عموم صزقلی هنرلر هندسه، حساب، رسملر یاصاوکبی)ده لازم ایتلدی. تیخنیکه، چیرچینیه، ریساوانیه فنلرندن سیروگین‌اوقیه‌چق. ماتیماتیکه، آریفمیتیکه آلگیبرا، گیامیتریا فنلرندن پرافیسورلر «کوللی» ایله «زیلیگر» اوقیه‌چقلردر. هربرسی آطنه‌ده بره‌رساعتدن اوقیه‌چقلر. جمعیت تیخنیچسکی هم‌فینانسووی سریدستوالر مسئله‌سنده الافوزف زاوودلرینك اوقوتوچی کامیتیتلری ایله مصلحتکه کرورگه قرار بیردی.

۳) ویترینارییه (حیوانلر آوروی‌وآنك‌چاره‌سی) قسمنده‌آوللرده‌کریستیانلر اوچون درسلر آچارغه قرار بیرلگان. مونك اوچون حاضرگه «کوشکینو» هم «پانوفکا» اسملرنك ایکی‌آولغنه تعیین‌ایتلگان.

درس اوقوچیلر، ویتیرینارنی اینستیتوتده اوقنوچیلر: آفنوکراتف، پاراخاوینسکی، ماماديشسکی کلیپتسوف افندیلر بولاچاقدر.

بارلغی ۲۶ درس اوقلورغه بولغان. درسلر آقچه‌سز. اوقوتوکیره‌ك یاراقلری‌اوچون زیمستوادن یاردم صورالورغه بولغان حاضر ۹۵ تنکه آسیگناوایت ایتلگان.

٤) کیمیا قسمی طوغریسنده قلوبده، تجربه ایتوب قاراو اوچون براوستال یاصالورغه‌بولغان هم اوچیبنی‌اوکروغ پاپیچیتلستواسینك پرامیشلننی اشکوللرده اوقولر یاصارغه رخصت بیرگان رخصت نامه‌سی اوقلغان.

باشقه قسملر اولگیچه قالغانلر. موزیکه‌قسمی اوچون ۹ نچی دیکابرده (Шумкова) اشقولاسنده کوندز ساعت برده برجمعیت بولدی. بولاردن باشقه‌ده، Дѣтскій Чтеніе جمعیت طرفندن (صبیان

قرائتی) یاصاودەمدا کره قیلندی اماقرار بیرلمدی.

بوطوغریدەبر ایکی پرافیسور، راژدستوا کونلرندە برتجربه یاصاب، صکره (موفق بولسەلر) اشنی شول جمعیتکه کوچرەکچی بولغانلر.

مدرسهٔ قاسمیەده کیریگه تابا ترقی!

کوز باشنده مدرسه ادارەسی مدرسەدن هیچ شاکرد حملگه بارماسون دیب قراربیرگان ایدی. حاضر شاگردلر بو قرارغه راضی اولماینچه، ادارەگه قارشی کیلوب حملگه یوری باشلادیلر. توگل اوز محلەلرندن گنه حتی باشقه محله میتەلرنه حمللی باشلادیلر.

ادارەدن:

مدرسەده، دنیاده کشیچه معیشت وترکلك ایتارگه کیرکلی فنلر بولماغاچ، شاگردلرنڭ مزارستان وآخرتکه توجه ایتولری طبیعیدر. آنداغی شاکردلرنڭ بلگانلری خدای، پیغمبر، آخرت، عذاب، محشر، قبر، میت، آنی یوو، طاشو، کومو کبی نرسەلرگنەدر. اول حملچیلر میتنی ایلته بارغاچ برده قایتمیچه دنیاده تری میت بولوب یورگانچه شول میتلری یانینه صیوشوب اوقوغان نرسەلرن بالفعل عملی صورەتده کورورگەگنه تیوش ایدی.

مدرسهٔ محمدیه ابتدائی معلملری مکتبنڭ بعض بر یتشمگان یرلرینڭ اصلاح ایدلمسنی طلب ایدەرك مدیر عالیجناب افندیگه عریضه بیرمشلر ایدی.

لکن بلمیم نیندیاین سببلردندر مدیر افندینڭ کیفینه توغری کیلمدکمی؟ یاخود قانون قدسنی بزوبش قاباطلی کیفی ادارەسنه ضرر کیترو بولدغندنمی؟ ئلیگه قدر جواب بیرلگانی یوقدر.

آه نه قدر آیانچ عریضه! تاتارلرنڭ عریضەلری کوب یرده کلیونکا آستنده یاتدغی کبی اصلاح طلب ایدوچی محترم معلم افندیلرنڭ عریضەلرینی جناب شیخ نڭ کلیونکاسی آستنده چروب بتەچك میکاننی ؟....

«الاصلاح مخبری»

ایشتدکمزه کوره ۲۱نچی دیکابرده جمعه کون «ادبیات کیچەسی» یاخود «اسپیکتاکل» بولەچق ایمش.

شرق قلوبی

بیك کوبدن بیرلی کوتولگان، مسلمانلرغه مخصوص قلوب دیکابر ۱ رندن رسما آچلدی. قلوبغه اوڭایلی فاتیر ئلیگه تابلماغاندن، حاضرگه قلوب «بلغار» نومرنده بولوب توراچاق.

قلوب هر کون ایرته ساعت ۱۰–۳کەچه، کیچ ٦دن ۱۱ گەچه آچق بولاچاق. اعضا بولور اوچون ایسکی اعضالردن ایکی کشی نڭ ریکیمینداوات ایتوی هم اوبشی صابرانیەنڭ قبول ایدوی کیرەکدر.

اعضالق اوچون یلغه ۵ صوم تولانه.

قلوب استارشینالرینڭ رئیسی ابراهیم میرزا تریغولف، سیکریتار نجیب کمال الدینفدر. هر تورلی اسپرافکەلر اوچون شولارغه هم قلوبدەغی پیصمووادیتلگه مراجعت ایدەرگه ممکن.

قلوبنڭ اوصطافی تاتارچەهم روسچه باصلغان «شرق قلوبی»نڭ حاضرده ٦٦ چلینی بار.

مکتوب.

حرمتلو محرر افندی!

توبەنده یازلاچاق بر ایکی سوزمنی غزیتەگزده درج ایتمکگزی اوتنەمن.

فکرمچه غزیتەگزنڭ مقصدیده مکتب ومدرسەلرمزی یاخشارتو هم ممکن قدر آنلارنی ترقیبکه سالودر.

بو توغریده هم بنم کیلهچکده یازلاچاق سؤاللرمه بلگانلردن جواب بیرولرن اوتنلم.

اوّل مکتب نی نرسهده مدرسه نی نرسه؟ ایکنچی بو مکتب ومدرسهلرمز فقط دینی مکاتبلرغنه مو، ئلله بونلارده دنیاوی علملرده اوقورغه یاریو؟ اوچونچی دینیگنه بولا ایکان، مکتبده نیلر اوقولورغه تیوشلیده، مدرسهنی نی ایله تمام ایتارگه تیوشلی اولادر؟ مکتب ده اوقورغه حاجت اولغان نرسهلرنکده هم مدرسهده اوقوغه تیوشلی کورلگان نرسهلرنکده تفصیلا پروغرامماسن کورسهتمککزی اوتنهمن.

بو کورسهتلمش نرسهلرنی مکتبده نیچه یلده اوقوغه تیوشلی اولادرده هم واقعده نیچه یلده اوقلهدر؟ اگر دین علمندن باشقه دنیا علملری ده مکتبلرمزده اوقوله تورغان بولسه، مکتبده نیلر اوقولادرده، مدرسهلرمزده نیلر اوقلهدر؟

جناب غصپرینسکینڭ «اصول جدید»، «اصول جدید» دیب قچقرا باشلاغانندان بیرلی چرك عصر اوتدی، روسیهده ترتیبکه سالنوب، پروغرام ایله اوقرلا تورغان بر مکتب یاکه بر مدرسه بارمو؟ بولسه، قای یرلرده وقایو شهرلرده؟

بوندی ترتیبلی مکتبلرده (البتهبولسه) نیچه یل اوقیلار؟ هم بونلار، یوغاریده ایتلمشچه دینی گنه مکتبلرمو، ئلله دنیاوی علملرده بونلارده اوقولامو؟ (پروگرامالارن کورساتماککزنی اوتنهمن).

بوندای مکتبلرده (Въ Мектебахъ) کملر معلم بولوب تورالار؟ (Такого Типо) بونلار تعلیم علمن، یعنی «پیدا گوگیکا» نی قایده اوبرهنگانلر؟ هم بوندی دارالمعلمین قایده بار؟

گرچه، سیمی پولات شهرنده «دارالمعلمین آچلدی» دیه «وقت» گازیتهسنده اوزغان یلنی قواندرغان بولسهلارده، اول خبر توبسز بولوب چقدی، چونکه آنده، اول بولماغان، اما بولاچاق دارالمعلمین»نڭ «اینیتسیاتر» (Инициаторъ)لارندان براوسی، «وقت» تعبیرنچه: «صام بیسمرك، صامیفسو» الی یاڭا مذکور دارالمعلمین ایچون معلملر ومدرسلر حاضرلهب یاتادر. بو افندی «وقت»ده «دارالمعلمین آچلدی» دیه خطاراق یازغان، بلکه «دارالمعلمینده اوقوتور ایچون معلملر ومدرسلر حاضرلهنه باشلاندی» دیه یازو کیرهك ایدی.

حاضرگه مذکور سؤاللرگه جواب بیرمککزنی اوتنلم.

اومسکی د. مینسکی

ادارهدن جوابلر

م. م. گ ـ یه ـ شول مفهومده مقالهلر کوب درج ایتلدیلر. سزنکینی درج ایتسهك آرتق تکرار بولا.

منیرابراهیمفکه ـ سزنڭ امضا بلهن برمکتوب اداره خانهمزگه کیلدی. دورستمی سزنکیمی؟ خبر بیرووکزی اوتنله.

معلم جدیدیگه ـ امضاسز نرسهلر باصلمس دیب اعلان ایتکان اوستینهده امضاسز یازوچیلرنیڭ آتسز کشیگه صاناودن باشقه براش اشلی آلمیمز

صانشدن یازوچیغه ـ موندی مقالهلر یك کوب درج ایتلدیلر. شوڭار کوره، مدرسه خبرلری یازوڭز اوتنله

فاضل طویکینگه ـ یازغان نرسهڭز نظمغنه بولغانلقدن باصلمیدر (شعر برله نظم آراسینده‌غی فرقنی بلهسزیا؟) مدرسه خبرلری یازڭز.

میرعزیز اوقاصیغه ـ یبهرلگان نظملرڭز باصلمایاچق. تاتارلر حاضره آزیادهغی وحشتلرین صاغنورغه دگل، بلکه زمان حاضره مدنیتینه شوق ایتهرگه تیوش. چڭغز بابای غیرتی بلهن ماقتانونڭ حکمی بوکوندن بترلرگه تیوش.

م. الجدیدیگه ـ کویلهب یازلغان نرسهلرنڭ ملی بولوی، ویازغان کشینڭ، ملت قارشی آلردیب اویلاویغنه یتمی. بلکه نظملقدن چقب شعرلك درجهسینه منهرگه تیوشدر. آنڭ ایچون آخرده حرفلرنڭ بر بر سینه اوخشاویغه یتمی. بلکه طاغی برنیقدر شرطلری باردر.

کاسمده حزینگه ـ اوزڭزگه هم ایبداشلرڭزگه غزیتهمزنڭ هر نومری وقتنده کوندرلهکدهدر. ایرشمهونده اداره عیبسزدر.

بر ایکی فقیر شاکردلر اورن ازلی ایداك روسچه بالالارا وقدرغه بولسه ده هم پر یکاشچیك لـکـگه. آفتق حالی نیندی اورن بولسه ده یاری چینکه کیتارگه ده راضی لارمز روسچه، هـم مسلمانچه نی بحشـی بلامز.

اورالسق شهرنده تیزدن
آچق اوز لسانه‌مزده
«یاڭی تورمش»
اسمنده آطنه‌لق سیاسی، اقتصادی وادبی بر غزیته نشر ایتله باشلاناچقدر.
غزیته‌نڭ بهاسی: بریلغه ۳ صوم یارطی یلغه ۲ صوم اوچ آیغه ۱ صوم‌در.
اعلان بهاسی اوّلـگی صحیفه دن بر یولی ۲۰ تین. آخر صحیفه ده بر یولی کوبراك باصلر وچیغه کیمنلور
г. Уральскъ редакція газеты „Яни-Турмушъ."
ناشر ومحرر مسئول: محمدعلی موسین.

آبونه دفتری اچلدی
آسترخانده شمدیلك هفته ده بـر تزلکه هفته ده دورت مرتبه چغاچق ادبی سیاسی وهم تجـاری ترکچه مسلمان غزیته سیدر.
سنه‌لك آبونه بدلی اوچ روبله
آلتی آیلق ایکی روبله
ناشر ومحرری شیروانی مصطفی لطفی اسمعیلوف.
Адр.: Астрахань
Редакція газеты "Бургани тараки„

تاتار یگتی
سیاسی اش برله یل یارم قزان حبسخانه سنده اوتوروب بوکونلرده گنه ایرگنگه چقمش بر یگت اورن ازلیدر. تاتارچه، روسچـه اوقـو، یازو بله‌در
آدرس اداره خانه‌ده

حقیقت دیگـگز توبنده آنی چغاررغه یك آز کشلرگه گنه میسر بولا.
طوغریلق وحقیقت عاشقلری!
«طوغری سوز طوغانینه یاراماغان» دیگان سوزنڭ درسنلـگینه المیثاق دن بیرلی ایمان کیترگان بولسه‌لرده هیچ کـمدن قورقماینچه وهیچ بر کـمگه تاریلـکا طوتماینچه حقیقت‌نی کـون کبی آچق ایتوب کـورساته ویازه تورغان — حر مسلکـلی، سیاسی، اقتصـادی رسملی هجوی بولغان
نامنده‌گی غزته‌در. شوکار آبونه یازلوب بتون یل بوینچه هر تورلی واقعه‌لرنی هر دائم کوز آلدگزده طوتوب جمیع مسلمان دنیاسندن
چوکچ
—خبر الوب طوروگزنی توصیه ایده‌مز—
نڭ سنه‌لك بدلی ۳ صوم، یارم سنه‌لـگی ۱ صوم ایللی تین.
چوکچ سنه‌لك یاڭی مشتریلرگه دیکابردن باشلاب برنچی غنوارغه قدر
«چوکچ» بوش (بیز پلاتنی) یباریله‌چکدر
۱۹۰۸ نچی یل ایچون رسملرنی توشروچی خودوژنیك‌لردن رومانوف جنابلری اولوب محررلر آراسنده هر بر مشهور قلم صاحبلری و خصوصا قزانلی «یاشنچی» وآستراخانلی «طوبچی» افندیلر قلم خدمتلری ایله چوکچکه یاردم قیلاچقلرینی معلوم ایدوب بزنی شادلاندردقلری کبی
جمله اوقوچیلرمزنیده شادلاندراچقلردر.
«چوکچ» نڭ کامل نق وتیگز دوام ایتوی ایچون بولغان معنوی کوچ ومادی خراجات نیچ قزغانلماینچه صرف ایتله‌چکدر.
ناشر ومحرر: تیمورشاه صلاقیوف.
آدریس: Оренбургъ. Редакція „Чукчъ"

اوزینڭ کیتوی سببلی، اجاره‌گه (آریندا گه) یاڭی ایکی یاتاژلی اوی ۱۸ فاتیری بـار. بـار آنبارلری ایله برگه نیچه یللرغه بیرله‌در. پله‌تنه‌میلوڤارینی اورامده. هم شول اورندق شولوق خواجه‌نقی آریندا گه بیرله جیرلر، ۲۰۰ دن آرتغراق بر ایتاژلی هم ایکی ایتاژلی اوی‌لر صالرغه ممکن. بهالری: ۲۵ صومدن ۵۰ صومغه قدر. کورساتوچینڭ آدریسی اداره خانه‌ده. بهالرن بلشور ایچـون درس: گیدورگیفه سکی اورام کازوننی ڤیننی اصکلادده کانتور شچیلك سیرگی پرونینلن

قافقاسیا مسلمانلرینڭ اوز آره آتشو
واولترشولرینه دائر

مصیبت فخر الدین

اسملی، آلتی پرده‌لی
فاجعه

قزان تاتار شیوه‌سینه کوچرلوب
باسیلوب چقدی.

بهاسی فقط ۱۵ تین.

پوچطه مصارفیله ۱۹ تین.

هر یرنڭ زور کتابچیلرنده وناشرنده ساتیلور.
ناشرینه مراجعت ایچون آدرس:
Казань, №№ „Болгаръ", И. Нугайбек.

۱۹۰۷ سنه دیکابر ۱۰ ندن چقا باشلاغان
سیاسی، ادبی، تجاری

اخبار

غزیته‌سینه آبونه دفتری آچقلدر.
«اخبار» غزیته‌سی سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، ادبی ودینی مسئله‌لرده برنچی درجه‌ده اولان اهل قلمنڭ اثرلری ایله تزیین ایدله‌چکدر
غزیته حاضرده هفته‌ده ۳ دفعه چیغادر.
بهاسی: یللغ ۵ صوم، ٦ آیغه ۲ صوم ۵۰ تین، ۳ آیغه ۱ صوم ۳۰ تین، ۱ آیغه ٤٥ تیندر.
۱۹۰۸ سنه‌گه بر یللغه یا ٦ آیغه آقچه تولەگان کشیلرگه دیکابرده غزیته بوش یباریلور.
اداره‌خانه‌سی قزانده «بلغار» ٦-۷ نچی نومرلرده.
محرر وناشری حارث فیض اللین
Казань. №№ „Болгаръ' ред. газ. „Эхбаръ"

موزیکالنی ماستیر
علاج الدین عین الدین اوغلی سیف اللین

قزانده یۋانگیلیچسکی اورامده اسحاق موليکییف یورطنده توزاته‌در هر تورلی اوین ماشینالرینی، هم گرامافوتلرنی. یاصیدر هر تورلی مسلمان کویلری اوچون نوطه پلاستینکه‌لر. چیت شهرلردن کیلگان زاکازلر پوچطه ایله بیك تیز کوندریلور. چیتدن کویلر یاصارغه قوشوب زاداتکه یبارگان افندیلردن. اوزلرنده بولغان اوین ماشیناسینڭ اسمن یازوب، اگرده اسمی معلوم بولماسه ماشیناسینه یاری طورغان کوینڭ اولچاون کاغزگه صزوب یبارولری اوتنوله‌در. کویلرنڭ اسملرون ازغان پریس کورانت، صوراغان کشیلرگه بوش یباریلور اون کویدن کیم زاکاز قبول ایدلمس،
КАЗАНЬ Евангил. ул. Домъ Исхака Мавликеевъ. Г. САЙФУЛЛИНУ.

باصلوب چقدی

الدم بیردم

پییسا بیش پرده‌ده، آلتی کورنشده
محرری:
عیاض افندی اسحاقف
بهاسی ۳۰ تین
صاتلادر مشهور کتابچیلرده هم ناشرلرنڭ اوزلرنده.
ناشرلرگه مراجعت اوچون آدریس
Казань Бр. Губайдуллины.

مرآت النأنف صاحبی‌نڭ دخی دورت رساله‌سی صاتلماقده‌در. ۱) مرآت الفتن ۲) اظهار النأنف ۳) کتاب الاستقلال ٤) کتاب الزکات بو رساله‌لار حسینف ورثه‌لری مغازه‌سنده. بدرالدین نزیروف مغازه‌سنده صاتلماقده‌در. بهالری آرزان.

معارف کتبخانه‌سی طرفندن نشر ایدلمش یاڭی کتابلر.

١ مختصر تاریخ عمومی مؤرخ مشهور (مرادبك اثری) طبع وکاغدینڭ گوزل وصحیح اولماق ایله برابر هرقرنی باشقه باشقه (٢٠) تین اولب باری بر (٣٠٠) گه یقین بیتلی کتاب. بهاسی (٥٥) تیندره

٢ مختصر هندسه بتون روسیه شهر مکتبلرنده ترجمه ایدلوب گوزل کاغد اوزرنده (٢٠٠) گه قریب شکلی اولدغی حالده طبع ایدلدی (٨٤) صحیفه بهاسی (٢٥) تین

٣ علم اشیا عمومی روسیه‌ده اولان اورته مکتبلرنڭ توبن صنفلرنده دستور العمل اولان (اوسکوفنڭ پربرودوڤیدنیه) سندن خالص تاتار تلنده اوله‌راق مشهور محررلرمزدن حارث افندی فیضی طرفندن ترجمه ایدلدی حاضرگه قدر تاتار مطبوعاتی عالمنده مثلی اولمه‌ان گوزل روشده برنچی قسمی طبع ونشر ایدلدی ٧٠ که قریب رسمنی حاویدره بهاسی (٢٠) تین

اوچ صومغه قدر پوچطه مارقه‌سی مقبولدر. زاداتکه‌سز زاکازلر کوندرلمس.

КАЗАНЬ. Книгоиздательство
Т-во Камалютдинова и К°, на Сѣнной

«شعرلر کتبخانه‌سندن»

٣نچی دفتر

عبد الله توقایف شعرلری

بو کونلرده شرف مطبعه‌سنده گوزل صورتده باصلوب چقدی.

بهاسی ١٢ تین، پوچته ایله ١٤ تین.

هر یرنڭ مشهور کتابچیلرنده صاتولا.

ناشرلرینه آدرس

Казань, Типографія ШАРАФЪ.

صباح کتبخانه‌سی

سنه ١٩٠٦

مصارفیله باصلوب چیقدی:

اشیا درسلری.

برنچی قسم، اثر: ح. زبیری

مکاتب ابتدائیه‌گه مخصوص اوشبو کتاب «معلملره نمونه»ده کورساتلگان، شفاهی معلومات وعلم اشیا درسلری ایچون یازلمش اولدیغندن معلملرنڭ دقتلرینی رجا ایته‌مز.

دانه بهاسی: ١٥ تین،

رهبر املا

اثر: حارث فیضی.

بورساله محرری طرفندن تمام توزاتیلوب هم آرتدرلوب، خاریطونف مطبعه‌سنده اورطافوره‌ده باصلوب چقدی،

دانه بهاسی: ١٠ تین.

اصول تربیه وتعلیم

اثر: ع. امینی

طوغاندن آلوب سن بلوغینه قدرلی بالالارنی تربیه‌لمك، الفبا، قرائت، علم حال، لسان، تاریخ، جغرافیا، حساب کبی مکاتب ابتدائیه ورشدیه درسلرینی تعلیم ایتمك اصولنی آوروپا لسانلرنده اولان اصول تربیه وپیداغوغیا کتابلرینه موافق روشچه بیان ایتکان اوشبو رساله‌نڭ هر معلم ومربینڭ قولنده برنسخه‌سی بولمقینی توصیه ایته‌مز.

دانه بهاسی: ٢٥ تین.

رهبر صبیان، معلم العبادات

٢نچی قسملر، اثر: ح زبیری

ایکنچی کره توزاتیلوب باصلمقله برابر بهالری‌ده کیموتلدی، اوّلده یکرمیشر تین ایدیلر، بو طبعده رهبر صبیان (١٥) تینگه، معلم العبادات (١٢) تینگه صاتلمقده‌در.

عقائد ترکی، معلم العبادات

١نچی قسملر، تیز کوندن ٣نچی مرتبه باصلوب چغالر

تیلیغرام وخطایچون آدریس: Казань, книгоиздательство «САБАХЪ»

Редакторъ-Издатель В. Бахтіяровъ. محرر وناشر: وفا بختیارف Тип. „Бр. Каримовыхъ", въ Казани.